

Vaše značka

Sp. zn. 4635/2016/VOP/JM

Datum 1. prosinec 2016

Vážený pan

brig. gen. Mgr. Petr Dohnal

generální ředitel

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR

P. O. BOX 3

140 67 Praha 4

Vážený pane generální řediteli,

dovolte mi, abych Vás seznámila se šetřením, které vedu v případě pana A., nar. xxx, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Kuřim. Tento případ demonstruje problém, který souvisí se současným systémem telefonování odsouzených tak, jak jsem se s ním setkala během systematických návštěv věznic a popsala jej i ve své souhrnné zprávě z návštěv věznic.¹ Odsouzené k telefonu navádějí vychovatelé, kterých je na daný počet odsouzených málo, nadto je v některých věznicích málo automatů – např. ve Věznici Znojmo,² což dále omezuje právo odsouzených na telefonický kontakt s osobami blízkými (širěji pak jejich právo na rodinný a soukromý život).

Jmenovaný si stěžoval, že nemůže plně realizovat telefonní hovory se svým synem, neboť je možné je uskutečňovat pouze v odpoledních hodinách (po 16:00 hod.), kdy syn stěžovatele již není ve škole. Syn stěžovatele nevlastní mobilní telefon, je v péči matky stěžovatele a stěžovatel po něm nemůže spravedlivě žádat, aby trávil každé všední odpoledne v dosahu telefonu. Ve zprávě o šetření ze dne 29. 8. 2016 jsem konstatovala pochybení věznice v tom, že stěžovateli neumožnila pravidelný telefonický kontakt se synem (v jeden určený pracovní den v odpoledních hodinách). Rovněž jsem kritizovala i způsob vyřízení stížnosti stěžovatele, neboť v celé stížnostní dokumentaci jsem nenalezla odpověď na základní stížnostní námitku, zda je možné, aby byl stěžovateli pravidelný telefonický kontakt se synem zajištěn, případně z jakého důvodu takový kontakt možný není.

Ředitelka Věznice Kuřim plk. PhDr. Zuzana Kalivodová odmítla mou argumentaci ve zprávě o šetření, a proto jsem v závěrečném stanovisku ze dne 14. 10. 2016 navrhla jako opatření k nápravě, aby byl stěžovateli umožněn pravidelný telefonický kontakt se synem a aby v budoucnu věznice doručovala vězněným osobám takové vyřízení stížnosti, ze kterého bude zřejmé, jakým způsobem a na základě jakého šetření dospěla věznice ke svým závěrům, což se v případě stěžovatele nestalo. Doporučené opatření ředitelka neakceptovala.

Proto využívám svého oprávnění³ informovat o věci nadřízený úřad. Žádám Vás o zaujetí stanoviska a o vyrozumění v této věci ve lhůtě **30 dnů** od doručení tohoto dopisu. Abyste

1 dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf, zejména str. 13 a 14

2 sp. zn. 17/2014/VOP/PD, zpráva ze systematické návštěvy Věznice Znojmo dostupná z: <http://kvopap:81/KVOPEsoSearch/Nalezene/Edit/5241>

3 dle § 20 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

mohl celou záležitost objektivně zvážit, uvádím níže mou argumentaci a taktéž argumentaci ředitelky Věznice Kuřim.

Neumožnění pravidelného telefonického kontaktu stěžovatele se synem

Argumentace veřejné ochránkyně práv

Dle článku 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴ má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Dle § 18 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, má odsouzený právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou v době vymezené vnitřním řádem věznice. Toto právo odsouzeného lze omezit pouze v odůvodněných případech, zejména je-li to nutné k ochraně bezpečnosti nebo práv jiných osob.

Není zřejmě z organizačních důvodů možné, aby každému odsouzenému stanovila věznice pravidelný termín k uskutečnění telefonních hovorů s osobami blízkými. Šetření se týkalo pouze jediného odsouzeného, který vznesl relevantní argumenty k tomu, že u něj by takové opatření bylo namístě. Stěžovatel nemůže realizovat své právo dle uvedeného zákonného ustanovení, neboť sice telefonovat může, ale k faktickému spojení s jeho synem nedojde. Celou věc je možné interpretovat také tak, že právo stěžovatele na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou bylo bezdůvodně omezeno, a nebylo respektováno zejména jeho právo na rodinný život, aniž by byl dán jeden z důvodů, na základě kterého lze do výkonu tohoto práva zasáhnout. Omezení kontaktu mezi rodičem a dítětem je pravidelně Evropským soudem pro lidská práva posuzováno jako porušení článku 8 a i tento případ by z pohledu soudu mohl být důvodem pro konstatování porušení uvedeného článku.⁵

Pomoc při udržování dostatečných kontaktů s vnějším světem ukládají Vězeňské služby České republiky, mimo jiné, Evropská vězeňská pravidla.⁶ Stejně tak ochránce již ve své zprávě z návštěv věznic v prosinci 2006 konstatoval, že „v zájmu nápravy odsouzeného je i jeho resocializace, jejíž nedílnou součástí je udržení a podpora rodinných, partnerských a dalších sociálních vztahů“. Při právním výkladu nelze vycházet z jediného zákonného ustanovení, které se týká telefonování odsouzených, ale např. i z jeho výkladu, Evropských vězeňských pravidel, Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, lidsko-právních dokumentů⁷ atd. Důležitost kontaktů s rodinou je taktéž běžnou součástí odborné literatury na téma vězeňství.⁸ Právní úprava nemůže

4 publikována ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb.

5 např. rozsudek ESLP ze dne 18. 7. 2006, č. 27145/03, Pedović proti České republice, § 109: „je-li prokázána existence rodinného vztahu ve smyslu článku 8 Úmluvy, měl by stát v zásadě jednat tak, aby umožnil rozvoj tohoto vztahu“.

6 pravidlo 24.5 doporučení výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2006) 2

7 srov. např. čl. 12 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

8 COYLE, Andrew. A Human Rights Approach to Prison Management: Handbook for Prison Staff. London: International Centre for Prison Studies, 2002, s. 95.

a nesmí být přehnaně kazuistická, nemůže pojmut veškerou škálu problémů a situací, ke kterým v běžném životě (zde vězeňském) dochází.

Na celý problém je možno nahlížet taktéž ve smyslu ustanovení § 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, dle jehož odstavce 1 může být trest vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. Škodlivým účinkem zbavení svobody je bezesporu omezený kontakt mezi stěžovatelem a jeho nezletilým synem, který by měl být naopak podporován, a to nad rámec zákonem stanoveného minimálního styku. Ochrana společnosti tím, že stěžovatel bude moci efektivně využívat svého práva na telefonický kontakt se synem, tím jistě nijak neutrpí.

Z jakého důvodu by nemohl vychovatel navést stěžovatele pravidelně jednou týdně v rozmezí cca pěti hodin (např. v pondělí mezi 16:00 hod. a 21:00 hod.) k alespoň několikaminutovému telefonnímu hovoru? Pokud tak nemůže učinit vychovatel, ať tak učiní jiný zaměstnanec věznice. Oprávněný požadavek stěžovatele může být realizován, a to za minimální snahy příslušných zaměstnanců věznice.

Argumentace ředitelky Věznice Kuřim

Umožnění pravidelného telefonického kontaktu stěžovatele, bez ohledu na ostatní, kterých je ve Věznici Kuřim bezmála šest set, není dle ředitelky kuřimské věznice akceptovatelný. Ve Věznici Kuřim jsou všem odsouzeným poskytovány přijatelné podmínky pro výkon trestu i individuální řešení jejich problémů. Odsouzení mohou uskutečňovat telefonní hovory s osobami blízkými v souladu s *Vnitřním řádem Věznice Kuřim*, a tak se také děje. Pokud odsouzený vychovatele požádá a zdůvodní naléhavost telefonního hovoru, lze toto vyřešit zpravidla okamžitě. Není ale možné a ani správné, aby měl jeden konkrétní odsouzený výhodnější podmínky oproti ostatním. Představa, že jsou odsouzeným ve Věznici Kuřim upírána jejich práva, která jim jsou zajištěna Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, je mylná. Na dodržování práv odsouzených ve Věznici Kuřim je brán vždy zřetel.

Stěžovatel je s ohledem na charakter jeho trestné činnosti, za kterou byl pravomocně odsouzen k 8 rokům odnětí svobody do věznice s ostrahou, umístěn na specializovaném oddělení pro výkon trestu sexuálních delikventů, a tudíž se musí řídit i pravidly platícími pro toto oddělení. Z organizačních důvodů nemůže být stěžovateli zajištěno, aby pravidelně, například každé pondělí od 17:00 do 21:00 hodin v celém roce, byl na oddělení přítomen vždy kmenový vychovatel tohoto specializovaného oddělení, který by stěžovateli umožnil uskutečnit telefonní hovor, pakliže by o něj stěžovatel požádal. Nikdo stěžovateli neupřel právo se například kmenových vychovatelů dotázat, jaký den by v nadcházejícím týdnu mohl uskutečnit telefonní hovor v odpoledních hodinách a pak tento termín dát na vědomí své matce, jak mu bylo nabízeno. Stěžovatel tak neučinil a domáhá se pouze toho, aby mu byl pro telefonování určen konkrétní den a časové rozmezí v tomto dni.

Podotýkám, že dle tvrzení stěžovatele, které věznice nezpochybnila, mu bylo umožněno telefonovat v pravidelném týdenním intervalu s jeho synem ve Věznici Příbram. Z jakého důvodu by mu to nemohlo být umožněno i ve Věznici Kuřim, ředitelka věznice neuvedla.

Nedostatečné vyřízení stížnosti

Argumentace veřejné ochránkyně práv

Ve vyřízení stížnosti ze dne 28. 6. 2016 je uvedeno, že stížnost byla věznici postoupena z odboru kontroly generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky dne 30. 5. 2016 a dne 14. 6. 2016 byla oddělení prevence a stížností postoupena stížnost stěžovatele totožného obsahu z Krajského státního zastupitelství v Brně. Ve vyřízení stížnosti je (mimo shrnutí obsahu stížnosti) uvedeno: *„Při šetření byly shromážděny veškeré podkladové materiály a byly vyslechnuty zúčastněné osoby. Šetřením, které bylo k Vaší stížnosti provedeno, nebylo shledáno pochybení ze strany pracovníků Věznice Kuřim. Taktéž nebylo shledáno žádné porušení předpisů, které upravují výkon trestu odnětí svobody, a proto hodnotím Vaši stížnost v celém rozsahu jako nedůvodnou.“*

Ze samotného vyřízení stížnosti je zřejmé, že vyrozumění, které stěžovatel obdržel, je příliš stručné a nereaguje výstižně, srozumitelně a vyčerpávajícím způsobem na námítky stěžovatele. Ve vyřízení stížnosti bych očekávala nejenom obecné závěry, ale i údaje o tom, jakým způsobem věznice k těmto závěrům dospěla, a o co tedy svá tvrzení opírá. Ve vyřízení stížnosti není obsažen jediný věcný a konkrétní argument.

Provádění výsledků rozhodovací činnosti soudů – tedy výkon vazby, trestu či zabezpečovací detence má povahu správních činností.⁹ Bezpochyby taktéž platí, že vězeňská služba je správním úřadem.¹⁰ Vůči vězněným osobám dle recentní judikatury Nejvyššího správního soudu vystupuje vězeňská služba v obecné rovině jako správní orgán, a je tedy povinna při své činnosti dodržovat základní zásady činnosti správních orgánů, které stanoví požadavky na formální a obsahovou stránku vyřízení stížnosti, a není možné tedy konstatovat, že by toto vyřízení nemělo postrádat určitou kvalitativní složku. Stížnost by měla být prošetřena řádně a včas. Požadavek na řádné vyřízení stížnosti je stanoven jak ve správním řádu,¹¹ tak v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014, o vyřizování stížností a oznámení ve Vězeňské službě ČR.¹² Pod termín řádně zcela jistě nemůžeme zařadit takové vyřízení stížnosti, v jehož závěru není stěžovatel informován o tom, jakým způsobem došel správní úřad (věznice) ke svým závěrům. Zde je možné odkázat také na bod 5. „Principů dobré správy“, dle kterého je písemné odůvodnění rozhodnutí úřadu přehledné, srozumitelné a jednoznačné.¹³

Není možné konstatovat, že neexistují jakékoliv požadavky na kvalitativní stránku vyřízení stížnosti, které je poskytnuto stěžovateli, a nelze pouze uvést, že stížnost byla vyhodnocena jako nedůvodná, aniž by podatel stížnosti získal informace o tom, z jakého důvodu k tomuto vyhodnocení došlo. Dle § 8 odst. 2 písm. b) citovaného nařízení stížnost vyjadřující nesouhlas s předchozím vyřízením stížnosti ředitelem prošetřuje, přezkoumává a vyřizuje

9 MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. Veřejné sbory. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 44.

10 ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů

11 ustanovení § 3 a § 4 odst. 1 správního řádu

12 ustanovení § 16 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014

13 <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/principy-dobre-spravy/> [ke dni 31. 8. 2016]; k použití principů dobré správy v rámci činnosti vězeňské služby: HUSSEINI, Faisal. Správněprávní aspekty výkonu trestu odnětí svobody a související správní činnosti Vězeňské služby ČR. Disertační práce [on-line]. PF Masarykovy univerzity, 2013/2014, str. 94, 95, 115 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/12294/pravf_d/disertacni_prace.pdf.

odbor kontroly. Stěžovatel tedy musí vést určitou intelektuální úvahu, zda jeho stížnost byla vyřízena řádně, a musí mu tak být známo, co odůvodňuje závěr o tom, že stížnost byla shledána nedůvodnou. V opačném případě je prošetření vyřízené stížnosti zcela nepřezkoumatelné. Vyřízení stížnosti, které je stěžovateli doručeno, musí být dostatečně odůvodněno tak, aby mohlo být kvalifikováno jako řádné.

Pokud nějakým způsobem argumentuji, musím svou argumentaci podepřít i dalšími podpůrnými skutečnostmi (zjišťováním, pozorováním), v opačném případě ztrácí mé tvrzení na přesvědčivosti. Nezdůvodním-li své závěry vůči stěžovateli, nemohu ho přesvědčit o správnosti svého názoru na danou věc. Není možné uvést pouze, že ve věci probíhalo šetření oddělení prevence a stížností, aniž by bylo konkretizováno, alespoň v obecných rysech, čeho se toto šetření týkalo, např. jaké byly shromážděny podklady a jakým způsobem byly vyhodnoceny.

Argumentace ředitelky Věznice Kuřim

K mé argumentaci ředitelka Věznice Kuřim uvedla, že není pravdou, že by její rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné. Každý odsouzený si může proti takovému rozhodnutí podat stížnost a toto rozhodnutí je přezkoumáno generálním ředitelem Vězeňské služby ČR, který je potvrdí, či nikoliv. Pro přezkum se vyžaduje celý spisový materiál. Pracovníci oddělení prevence a stížností zpracovávají důkladné a obsáhlé závěrečné zprávy, ze kterých je patrné, o jaká fakta se rozhodnutí ředitelky věznice opírají. Povinností ředitelky věznice není přesvědčovat odsouzené o tom, že její názor je správný a jejich není. Rozhodnutí o vyřízení stížnosti nemá pro odsouzené žádný sankční charakter. Pracovníci Věznice Kuřim pracují profesionálně, s ohledem na individualitu jednotlivých odsouzených.

Závěrem mi dovoluji uvést, že jsem v médiích zaznamenala zprávy o tom, že telefonní automaty budou ve věznicích volně přístupné v jednotlivých oddílech věznic. Tímto opatřením by byl požadavek stěžovatele vyřešen a nebylo by třeba činit dalších opatření. Z tohoto důvodu rovněž žádám o sdělení, zda ve Věznici Kuřim bude na specializovaném oddělení pro výkon ochranného léčení sexuologického, na kterém je stěžovatel umístěn, rovněž telefonní automat volně k dispozici, případně kdy se tak stane.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)